

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

EURASIA FOUNDATION

SAHİBKARLIĞIN VƏ BAZAR İQTİSADİYYATININ İNKİŞAFINA YARDIM FONDU

Layihə:

NEFT GƏLİRLƏRİ: AZƏRBAYCANIN ÜZLƏŞƏ BİLƏCƏYİ PROBLEMLƏR

MƏLUMAT BÜLLETENİ

№4, 2007

NEFT GƏLİRLƏRİNİN MONETAR ASPEKTLƏRİ VƏ INFLYASIYA

İÇİNDƏKİLƏR:

Qubad İbadoğlu

Neft gəlirlərinin iqtisadiyyata təsirinin monetar aspektləri və inflyasiya

3

Azərbaycan Respublikası Milli Bankının 2007-ci il üçün pul siyasətinin əsas istiqamətləri barədə

BƏYANATI

10

2007-ci ilin yanvar-aprel ayında inflyasiya prosesi haqqında Milli Bankın məlumatı

19

2007-ci il mayın 3-də “NEFT GƏLİRLƏRİ: AZƏRBAYCANIN ÜZLƏŞƏ BİLƏCƏYİ PROBLEMLƏR” layihəsi üzrə növbəti dəyirmi masa keçirilmişdir. Dəyirmi masanın mövzusu belə olmuşdur: “Neft gəlirlərinin monetar aspektləri və inflyasiya”.

Dəyirmi masada məruzələrlə İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzinin rəhbəri Qubad İbadov və Beynəlxalq Valyuta Fondunun Azərbaycandakı nümayəndəsi Bazel Zavoyko çıxış etmişlər.

Dəyirmi masada iştirak etmişlər: Sabit Bağirov (Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu); Bazel Zavoyko (Beynəlxalq Valyuta Fondu); İnqilab Əhmədov (PFMC); Eyub Hüseynov (Azad istehlakçılar Birliyi); Namik Əzizov (Azərbaycan Menecerləri İttifaqı); Sənan Əlizadə (SGS); Ruslan Sədixanov (Azərbaycan Banklar Assosiasiyası); Anar Əhmədov (Qafqaz Tədqiqat Resursları Mərkəzi); Məhəmməd Talıblı (İqtisadi İnnovasiya Mərkəzi); Çingiz Məmmədov (Counterpart-International); Nəriman Ağayev (Davamlı İnkişaf Araşdırmalar Mərkəzi); Zöhrab İsmayılov (Milli Bütçə Qrupu); Süheyra Cəfərova (Avrasiya Fondu); Aydın Nizamov (MSŞA Koalisiyası); Nigər İbadqızı (APA İnformasiya Agentliyi); Rauf Əliyev (Novosti - Azerbaijan); İradə Eyvazova (İqtisadi və Siyasi Araşdırmalar Mərkəzi); Əlövsət Bayramov (Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu); Elnur Quliyev (ANS TV); Babalı Hafiz (Turan İnformasiya Agentliyi); Seymur Əliyev (Trend İnformasiya Agentliyi); Pərvin Abbasov (Xalq Cəbhəsi qəzeti); Yaşar Əhmədov (ADİU-nin tələbəsi)

Beynəlxalq Valyuta Fondu (BVF) 2007-ci ildə Azərbaycanda inflyasiyanın 20%-ə çatacağını proqnozlaşdırır.

«APA-Economics»in məlumatına görə, bunu jurnalistlərə verdiyi açıqlamasında BVF-nin Azərbaycandakı nümayəndəsi Bazel Zavoyko deyib.

B.Zavoykonun sözlərinə görə, bir neçə gün öncə BVF Cənubi Qafqaz ölkələri ilə bağlı növğəti hesabatını hazırlayıb: «Hesabat gələn həftə Beynəlxalq Valyuta Fondunun İnternet saytında yerləşdiriləcək».

B.Zavoyko qeyd edib ki, BVF bu il Azərbaycanda inflyasiyanın 20% səviyyəsində olacağını proqnozlaşdırır: «Lakin bu rəqəm aşağı da ola bilər, yuxarı da. Bu, Azərbaycan hökumətinin iqtisadi proseslərə reaksiyasından asılı olacaq. Təbii ki, biz inflyasiyanın aşağı olmasını istərdik».

Xatırladaq ki, 2007-ci ilin yanvar-aprel aylarında Azərbaycanda inflyasiyanın səviyyəsi 16,5%, 2006-cı ildə isə ümumilikdə 9,6% təşkil edib. Ölkə hökuməti cari ildə də inflyasiyanın səviyyəsini təkrarqəmli həddə saxlamaq niyyətindədir. /APA-Economics/

<http://economics.apa.az/news.php?id=53098>

04 İyun 2007 13:15

Neft gəlirlərinin iqtisadiyyata təsirinin monetar aspektləri və inflyasiya

Qubad İbadoğlu,
İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzi İdarə Heyətinin sədri

Ölkəyə neft gəlirlərinin daxil olması və onun təsiri altında baş verən proseslər hazırda təmsilçilik səviyyəsi və mövqeyindən asılı olmayaraq nəinki siyasətçiləri, həm də tədqiqatçıları ən çox düşündürən məsələlərdən hesab olunur. Əgər siyasətçiləri bu vəsaitdən hara və nə qədər xərcləmək maraqlandırırırsa, tədqiqatçıları bu halda formalaşacaq tendensiya və onun iqtisadiyyata təsirlərinin müxtəlif aspektləri düşündürür. Bu zaman hər iki qrup üçün eyni səviyyədə qəbul olunan bir problem var ki, o da neft gəlirlərinin səmərəli və şəffaf idarə olunmasıdır. Bu yöndə müzakirələr siyasətçilərin marağından nə qədər uzaqda dursa da heç, şübhəsiz ki, bu mövzu hələ uzun müddət iqtisadçıların maraq dairəsində qalacaq. Lakin unutmamalıyıq ki, hətta iqtisadçıların da məsələyə müxtəlif yöndən yanaşmaları bəzi hallarda onlar arasında da fikir ayrılığına səbəb olur. Bu isə təbiidir, çünki neft gəlirlərinin iqtisadiyyata təsirini müxtəlif aspektlərdən qiymətləndirmək mümkündür. Bu baxımdan təqdim olunan yazıda neft gəlirlərinin monetar aspektlərinə və inflyasiyaya diqqət yetirilir.

Bu problemin tarixinə ekskurs edəndə dünya təcrübəsində ilk növbədə ötən əsrin 70-ci illərində müşahidə olunan neft böhranının təsiri ilə Qərbi Avropa və Yaponiyada baş verən proseslər diqqəti cəlb edir. Məhz o zaman böhrandan çıxış nöqtəsi pul-kredit siyasətinin monetar üsullarının tətbiqi oldu. Lakin bütün bunlara baxmayaraq, ixracatında mədən sənayesinin sürətlə çoxalan hasilatı hesabına kəskin artımlar müşahidə olunan ölkələr üçün səciyyəvi sayılan bu problem hələ də öz aktuallığını itirməyib. İxracatın artımı hesabına valyuta hasilatının çoxalması sayəsində daxili bazarda tarazlığın pozulmasına yol verməmək məqsədilə milli valyutanın möhkəmlənməsinə rəvac verən mərkəzi bank sonda bir problemin həllinə nail olsa da yeni bir problemin yaranması üçün əlverişli mühit yaradır. Bu mühitdə dövriyyədəki pul kütləsinin artım tempinin bütün makroiqtisadi göstəricilərin artımını üstələməsi fonunda inflyasiyayaradıcı amillər çox fəal olur və iqtisadiyyatda yeni problemlər baş qaldırır.

Azərbaycan iqtisadiyyatında da yaranmış bu problemin anatomiyasına nəzər yetirəndə məlum olur ki, hazırda iki istiqamətdə dəyişiklik tendensiya xarakteri daşımaqdadır:

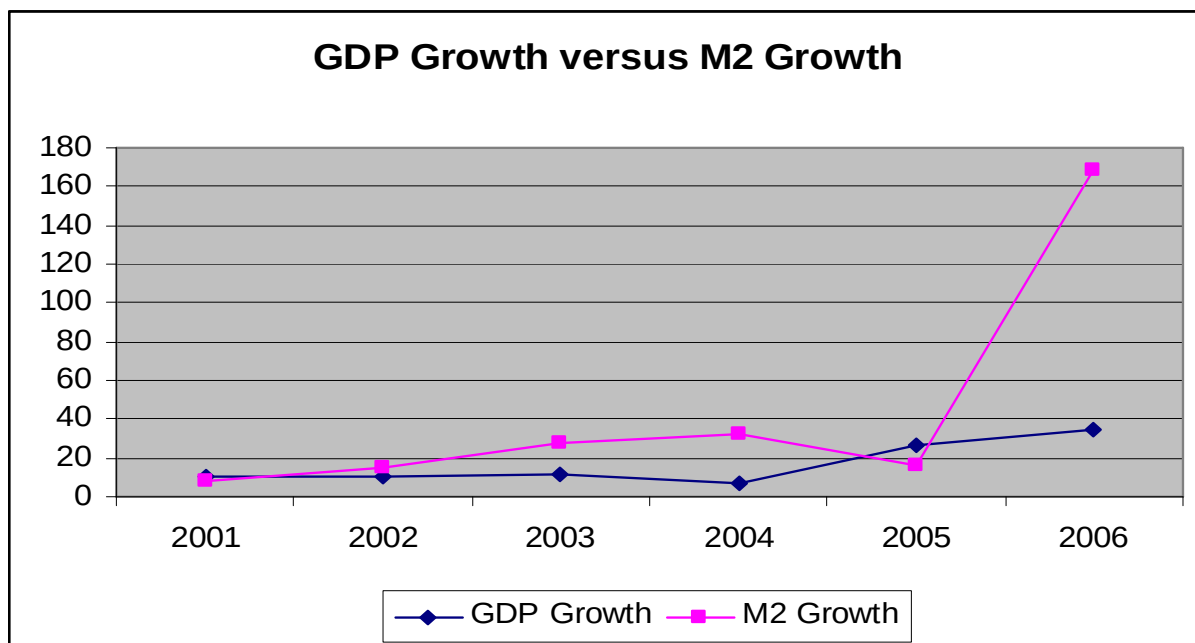
birincisi, məcmu xərclərin, o cümlədən fiskal amillərin əhəmiyyətli təsir etdiyi istehlak və investisiyaların sürətli artımı, ikincisi isə tədiyə balansının profisitinin artması və bu amilin pula tələbin artmasının əsas mənbəyinə çevrilməsidir.

Son iki il ərzində məcmu xərclərin (investisiya xərcləri və fərdi istehlak) sürətlə artması iqtisadiyyatda yüksək məcmu tələbi formalaşdırmışdır. Məcmu təklifin ikirəqəmli templə artmasına baxmayaraq məcmu tələb təklifin artım parametrlərini əhəmiyyətli dərəcədə üstələmiş, ölkədə tələb şoku yaranmışdır. Statistik məlumatlar göstərir ki, ötən il ərzində məcmu tələbin əsas kanalı olan son istehlak xərcləri qeyri-neft ümumi daxili məhsulun 85%-ni təşkil etmişdir. Təsadüfi deyildir ki, həmin dövrdə pul gəlirlərinin 70%-i istehlaka yönəldilmiş və istehlak xərclərinin təqribən 1/4 hissəsi istehlak kreditləri hesabına maliyyələşdirilmişdir.

Məcmu tələbin digər kanalı olan daxili mənbələrdən maliyyələşən investisiyaların həcmində artım ötən il 47,6% olmuş və onun investisiyalarda payı cəmi 37,9%-ə yüksəlmişdir. Bank kreditləri hesabına maliyyələşən investisiyaların daxili investisiyalarda payı 15%-ə çatmışdır.

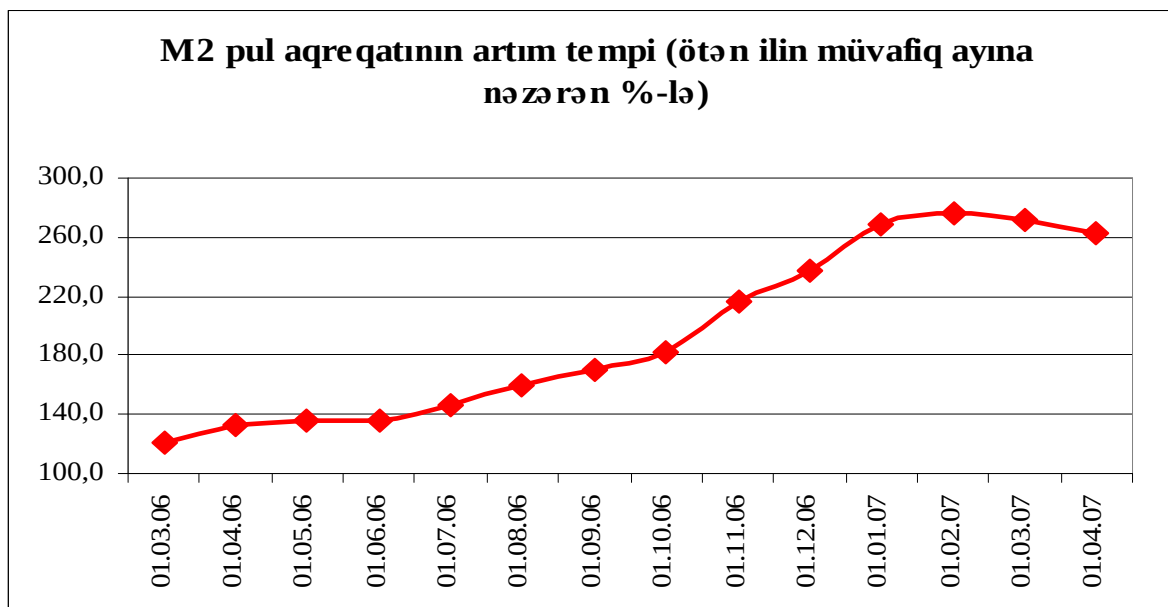
Dövlət büdcəsinin artım tempi məcmu tələbin genişlənməsində və iqtisadi artımın sürətlənməsində mühüm amil olmuşdur. Belə ki, 2006-ci il ərzində büdcə xərcləri özündən əvvəlki illə müqayisədə 88,9% artmış və bu artımın 42,6%-i tikinti xərclərinin hesabına baş vermişdir. Ötən ilin büdcəsində tikintiyə yönəldilən investisiya xərclərinin sürətlə artması ölkədə investisiya fəallığına əhəmiyyətli təsir edən mühüm amilə çevrilmişdir. Belə ki, ötən il dövlət büdcəsi hesabına maliyyələşən daxili investisiyaların 4.4 dəfə artması nəticəsində bu investisiyaların ümumi həcmdə payı 11%-dən 31%-ə yüksəlmişdir. Eyni zamanda bu dövr ərzində dövlət büdcəsinin sosial xərclərinin reallaşması əhalinin pul gəlirlərinin artması və fərdi istehlakın genişlənməsində də mühüm rol oynamışdır. Dövlət xərclərinin artımı hesabına qaynaqlanan yüksək iqtisadi artım və işgüzar fəallıq iqtisadiyyatda kreditə olan tələbatı artırmış, artan tələbata uyğun olaraq bank sistemi kredit resurslarının təklifini genişləndirmişdir.

Son illər ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatında işgüzar fəallığın qeyri-ənənəvi yüksəlişi əsasən neft gəlirlərinin sosial-iqtisadi inkişaf məqsədləri üçün istifadəsinin davam etməsi, özəl sektorun və qeyri-neft sektorunun inkişafına dövlətin maliyyə dəstəyinin artırılması və genişmiqyaslı sosial proqramların reallaşması nəticəsində iqtisadiyyatda məcmu xərclərin (istehlak, investisiya və dövlət xərcləri) genişlənməsi ilə əlaqədar olmuşdur. Bütün bunlar pula tələbi əhəmiyyətli dərəcədə artırmışdır. Nəticədə M2 aqreqatının artım tempi Ümumi Daxili Məhsulun artım tempini dəfələrlə üstələmişdir. Bu prosesi əyani formada izləmək üçün aşağıdakı qrafikə müraciət edək.

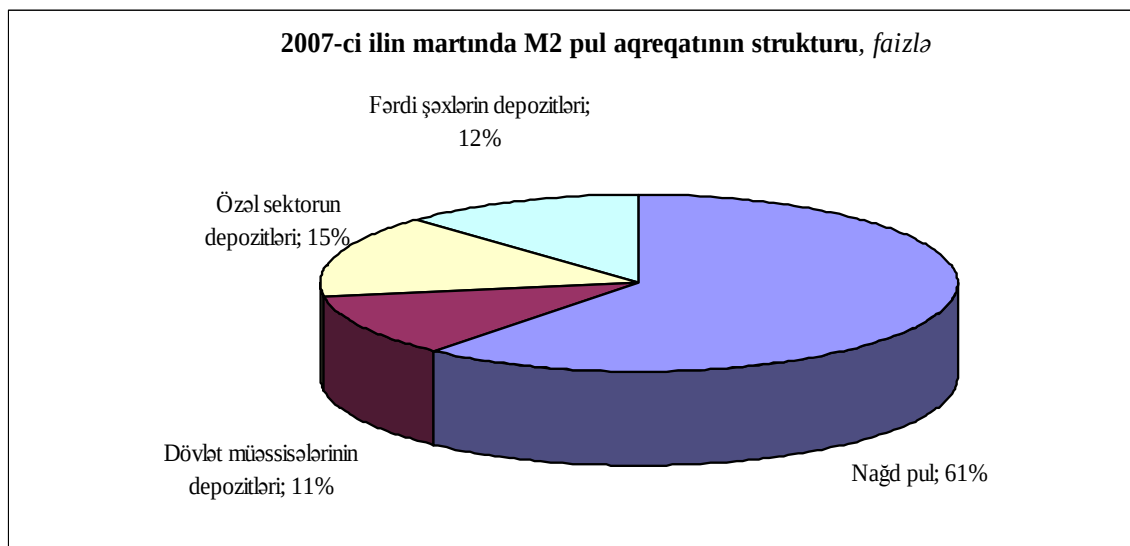
Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi və Milli Bankı

Qrafikdən göründüyü kimi, pula tələbin göstəricisi olan M2 pul aqreqatı ötən 1 il ərzində 2,6 dəfə artmış, onun müqabilində ÜDM-in artım tempi 34,5% olmuşdur. Dövr ərzində pul kütləsinin orta illik artım tempi isə 58,6% olmuşdur. Bu il ərzində də manatla geniş pul kütləsinin (M2) artımı davam etmiş, bu göstərici mart ayında ötən aya nəzərən 6,6 faiz, ötən ilin martı ilə müqayisədə isə 2,9 dəfə artmışdır. Nəticədə qeyri-neft iqtisadiyyatının monetizasiya səviyyəsi ötən ilə nisbətən 10 bənd (faiz) artaraq 21%-ə çatmışdır. Bu dəyişikliyi izləmək üçün növbəti qrafikə nəzər salaq.

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Milli Bankı

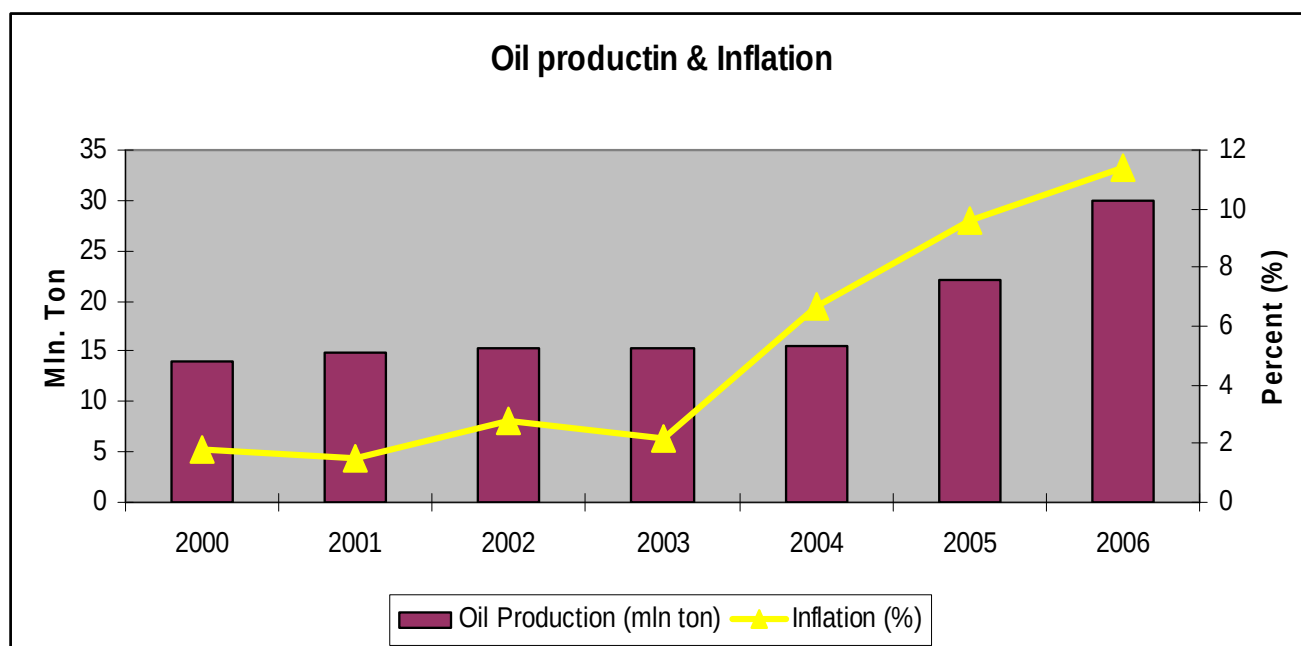
Hazırda narahatlıq doğuran problemlərdən biri də ümumi pul kütləsinin tərkibində nağd pul dövriyyəsinin (M0) üstün xüsusi çəkisidir. Milli Bankın son məlumatlarına görə, bu ilin mart ayında müvafiq göstərici 61% təşkil edib. Aşağıdakı diaqram vasitəsilə mövcud vəziyyəti daha aydın şəkildə təsvir edək.

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Milli Bankı

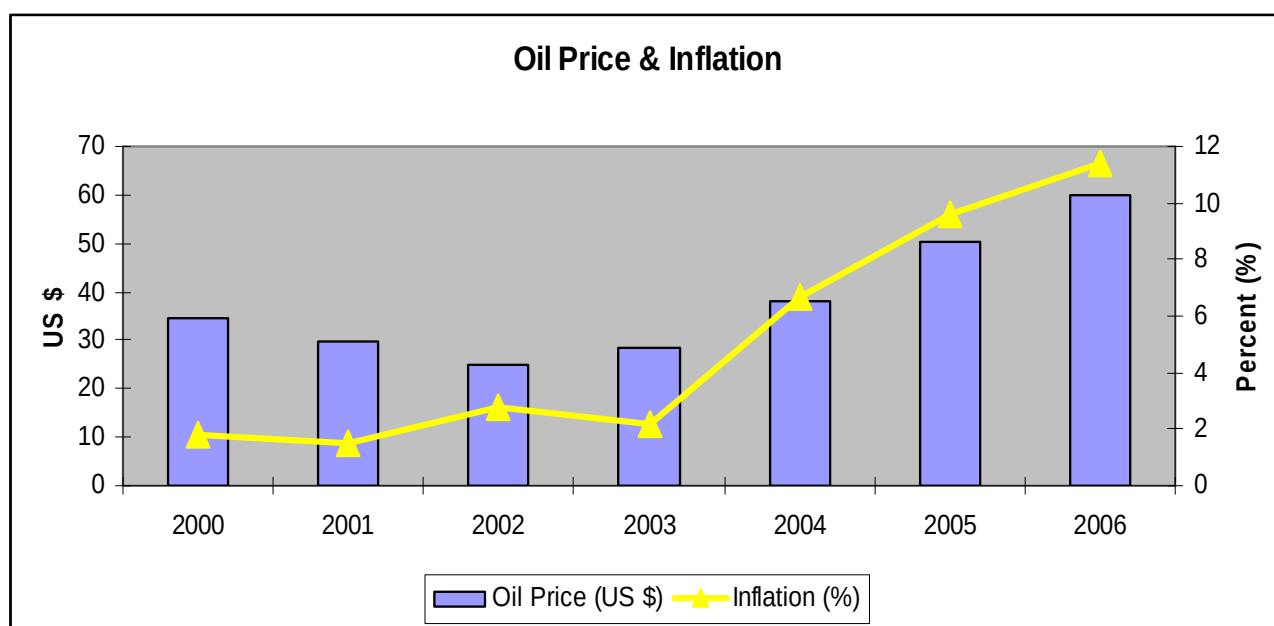
Milli Bankın məlumatına görə, bu ilin mart ayında ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən manatla müddətli əmanət və depozitlərin 5,3 dəfə, o cümlədən manatla uzunmüddətli əmanətlərin 4 dəfə artdığı halda, manatla nağd pul kütləsi (M0) 2,6 dəfə artmışdır. Bu tendensiya rəsmi mövqelərdən M2 pul aqreqatının strukturunda müəyyən keyfiyyət dəyişiklikləri kimi təqdim olunsaydı istənilən halda nağd pul kütləsinin də artımı mütləq mənada gizli pul axınlarının genişlənməsinə və inflyasiyayaradıcı amillərin fəallaşmasına gətirib çıxarır. Bu hal inflyasiyaya təsir edən monetar və qeyri-monetar amillərin təsir paylarının dəyişməsi trendində də özünü göstərir. Belə ki, Milli Bankın hesablamalarına görə, 2006-cı ildə inflyasiyanın 77,2%-i monetar, 22,8%-i isə qeyri-monetar amillərin təsiri ilə formalaşmışdır. Müqayisə üçün, 2005-ci ildə monetar amillərin inflyasiyada payı cəmi 36,5% təşkil etmişdir. Monetar amillərin payının artması pula fiskal tələbin əhəmiyyətli dərəcədə genişlənməsinin göstəricisi sayıla bilər. Proqnozlara görə 2007-ci ildə pula tələbin ən azı 50-60% həddində çoxalması və tədiyə balansının cari hesabı üzrə profisitinin əsasən neft sektorunun ixracının genişlənməsi ilə 2,3 dəfə artaraq 9 mlrd.dollara çatması gözlənilir.

Neft gəlirləri artımının inflyasiya ilə əlaqəsini müşahidə etmək üçün növbəti qrafikə müraciət edək.

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi

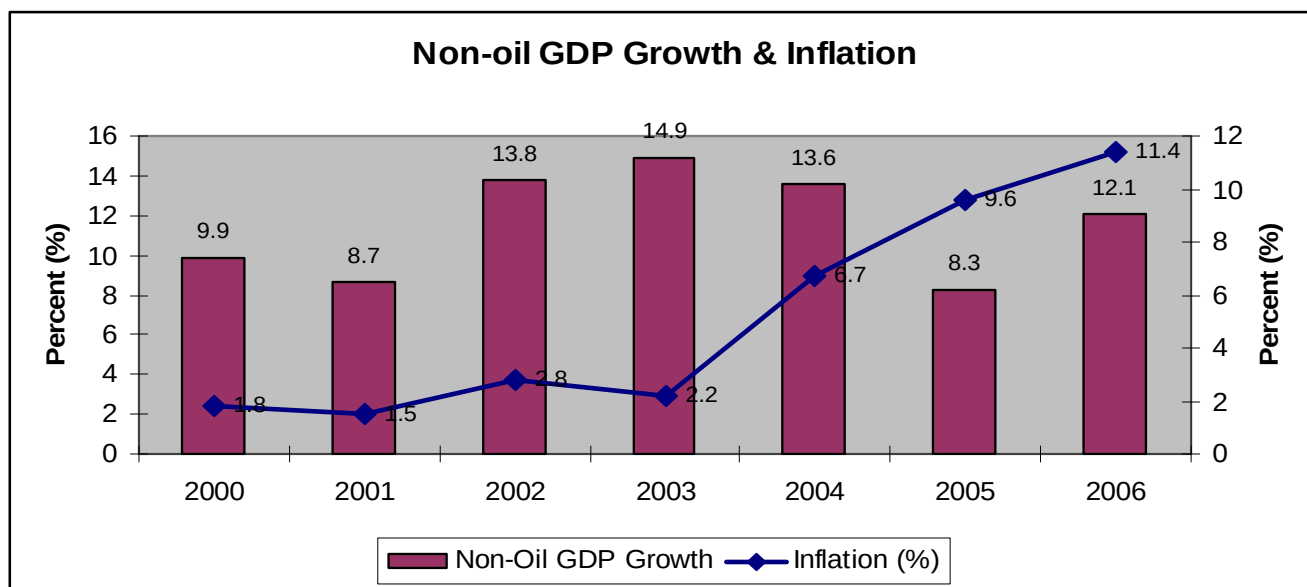
Qrafikdən göründüyü kimi, 2000-2003-cü illərdə neft hasilatı əsasən dəyişməz qalmış, həmin dövr ərzində inflyasiya səviyyəsi 5% civarında olmuş, lakin 2004-cü ildən etibarən inflyasiya əyrisi artıma doğru meyl etmişdir. 2005-2006-cı illərdə isə neft hasilatının artımı ilə iqtisadiyyatda inflyasiyanın yüksəlməsi arasında düz mütənəsiblik hökm sürmüş və bu mütənəsiblik dünya bazarında neftin qiyməti ilə də əlaqədar olmuşdur. Odur ki, aşağıdakı qrafik vasitəsilə dünya bazarında neftin qiyməti ilə Azərbaycanda inflyasiya səviyyəsi arasındakı uyğunluğa da diqqət yetirək.

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi və Forex Agentliyi

Beləliklə də iqtisadiyyatda milli valyutanın məzənnəsinin bahalaşması, dövlət xərclərinin kəskin artması və inflyasiyanın ikirəqəmli ədədlə ifadə olunması ilk növbədə öz mənfi təsirini qeyri-neft sektorunun inkişafına göstərməkdədir. Buna görə də Azərbaycan iqtisadiyyatının qarşısında duran həlli vacib olan məsələlərdən biri də yaxın- və ortamüddətli dövrdə bu göstəricilərin artım tempinin optimal səviyyəsini müəyyənləşdirmək və ona uyğun gələn dövlət siyasətini qurmaqdan ibarətdir. Bu istiqamətdə mövcud olan yeganə tədqiqat (ARDNF-Oksford modeli) göstərir ki, yaxınmüddətli dövr üçün 7-8%-lik inflyasiya səviyyəsi, 23-25%-lik dövlət xərclərinin artımı və manatın 1 AZN/\$ABŞ nəzərən nominal məzənnəsinin 5-6%-k möhkəmlənməsi qeyri-neft sektorunun 7-8%-lik artımını təmin edə bilər.

Son iki il ərzində dövlət xərclərinin 2 dəfədən çox, manatın nominal məzənnəsinin ABŞ dollarına nisbətə möhkəmlənməsinin orta hesabla 5-6% olduğunu nəzərə alsaq, həmin dövrdə inflyasiya səviyyəsi ilə qeyri-neft sektorunun artım tempi arasındakı əlaqə maraqlıdır. Bunu nəzərə alaraq həmin asılılığın qrafiki təqdimatını verək.

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi

Qrafikdən göründüyü kimi, ötən iki il ərzində inflyasiyanın səviyyəsi qeyri-neft sektorunun artım tempindən yüksək olmuşdur. Nəzərə alsaq ki, bu il ərzində asılılıq tərs mütənasiblik formasında daha qabarıq olacaq, onda bu problem hökuməti daha çox düşündürməli, Milli Bankı sterilizasiya əməliyyatlarını intensivləşdirməyə sövq etməlidir.

Qeyd edək ki, sterilizasiya mineral resurslarla zəngin olan ölkələrdə valyuta hasilatının monetar təsirlərini azaltmaq məqsədilə tətbiq edilən aparıcı təcrübələrdəndir. Sterilizasiya

əməliyyatlarının tətbiqində məqsəd yalnız valyuta hasilatının daxili bazara mənfi təsirini neytrallaşdırmaq üçün onun girişinin qarşısını tamamilə almaq və bununla da xarici valyutanın dövriyyədən çıxarılması nəticəsində yaranmış likvidliyin neytrallaşdırılması deyildir. Bu, əsasən, açıq bazar əməliyyatlarından istifadə etməklə ölkənin monetar siyasətinə uyğun olaraq mübadilə bazarına müdaxilələrin təsirlərini neytrallaşdırmaq məqsədi daşmalıdır. ABŞ Xəzinədarlıq İdarəsinin araşdırmalarına görə, bəzi neft ölkələri malik olduqları xarici valyuta ehtiyatlarının böyük hissəsini investisiya şəklində xarici bazara yönəldərək vəsaitlərin inflyasiyayarıdıcı təsirlərini azaltmağa çalışırlar. Bununla belə, uğursuz sterilizasiyaya cəhdləri inflyasiyayarıdıcı amillərin güclənməsinə təsir edə bilər. Amma hətta sterilizasiyanın uğurlu həyata keçirildiyi halda da problemlərin olması mümkündür: bu zaman bazara böyük həcmdə istiqraz axınının baş verməsi uçot dərəcəsinin artmasına səbəb ola bilər və bununla xarici kapital axınları güclənər və bu da inflyasiyayarıdıcı amilləri daha da aktivləşdirər.

Buna görə də sterilizasiya formalarının düzgün seçimi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Belə formalar arasında açıq bazarda əməliyyatlar, məcburi ehtiyat normalarının tənzimlənməsi və dövlət depozitləri xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu formaların seçimi və intensivliyi daha çox dünya bazarında neftin qiymətlərinin artımı, Mərkəzi Bankın yeritdiyi pul-kredit siyasətinin hədəfləri və dövr ərzində valyuta daxilolmalarının miqyasından asılıdır.

2007-ci ildə Qazaxıstanda inflyasiya 7,3-8,3% təşkil edəcək

Qazaxıstan Milli Bankının proqnozuna görə 2007-ci ildə Qazaxıstanda inflyasiya 7,3-8,3 % təşkil edəcək. Bu haqda cari il fevralın 7-də Milli Bankın sədri Ənvər Saydenov¹ məlumat vermişdi. Ə.Saydenov demişdi: “Bütün ilkin hesablamalara görə, ən real görünən ikinci ssenaridir. Bu ssenariyə görə inflyasiya dəhlizi 7,3% və 8,3% arasındadır.”

2006-cı ildə Qazaxıstanda illik inflyasiya (2006-cı ilin dekabrı 2005-ci ilin dekabrına) 8,4% (2005-ci ildə 7,5%) təşkil etmişdir. Ötən ilin yanvar-dekabr aylarında 2005-ci ilin yanvar-dekabr aylarına nisbətən bütün mal və xidmətlərə inflyasiya 8,6% təşkil etmişdir.

2007-ci ilin yanvarında respublikada inflyasiya 1,1% olub.

<http://www.zakon.kz/our/news/news.asp?id=30087798>

Azərbaycan Respublikası Milli Bankının 2007-ci il üçün pul siyasətinin əsas istiqamətləri barədə BƏYANATI¹

Ölkənin tarixində son üç il keyfiyyətə yeni inkişaf dövrünün başlaması ilə səciyyəvidir. Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən irəli sürülmüş yeni iqtisadi inkişaf doktrinası strateji dövrdə ölkənin dayanıqlı sosial-iqtisadi inkişafının təmin olunmasına, milli iqtisadiyyatın diversifikasiyasına və bu əsasda əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə hədəflənmişdir.

Yeni inkişaf prioritetlərinin reallaşmasına başlanması və dinamik iqtisadi artım şəraitində Milli Bank 2006-cı ildə makroiqtisadi sabitliyin və milli iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətinin qorunmasına, habelə büdcə-investisiya siyasətinin reallaşmasına dəstək verən pul-valyuta siyasəti yeritmişdir.

Cari il ərzində yüksək makroiqtisadi dinamika, ölkənin valyuta gəlirlərinin əhəmiyyətli artması, dövlət büdcəsi üzrə irimiqyaslı investisiya və sosial proqramların realizasiyası makroiqtisadi vəziyyəti formalaşdıran əsas amillər olmuşdur. Ölkənin ödəmə balansının böyük həcmli profisiti və bunun nəticəsində yaranan əlavə maliyyə imkanları hesabına mühüm inkişaf layihələrinin həyata keçirilməsi iqtisadiyyatda pula, əmtəə və xidmətlərə tələbin əhəmiyyətli genişlənməsini şərtləndirmişdir.

I. 2006-cı ildə İqtisadi İnkişaf

İqtisadi artım. 2006-cı ilin on bir ayında ölkədə Ümumi Daxili Məhsul 34.4% artmış, o cümlədən neft sektorunda artım 64.8% olmuşdur. Cari ilin sonuna adambaşına düşən Ümumi Daxili Məhsulun 2400\$ (o cümlədən, qeyri-neft sektoru üzrə 1150\$) təşkil edəcəyi gözlənilir. Qeyri-neft sektorunda artım 11.2% təşkil etmiş, o cümlədən qeyri-neft sənayesində istehsal 7,7% artmışdır.

Daxili tarazlıq. Məcmu xərclərin (investisiya xərcləri və fərdi istehlak) sürətlə artması iqtisadiyyatda yüksək məcmu tələb formalaşdırmışdır. Məcmu tələbin genişlənməsi iqtisadi artımın sürətlənməsində mühüm faktor olmuşdur. Məcmu təklif ikirəqəmli templə artsa da məcmu tələb təklifin artım parametrlərini əhəmiyyətli üstələmişdir.

¹ http://www.nba.az/download/Pul_siyaseti/istiqamet/2007.pdf

Məcmu tələbin əsas kanalı olan son istehlak xərcləri qeyri-neft Ümumi Daxili Məhsulun 85%-ni təşkil etmişdir. Əhalinin son istehlak xərcləri 34.4%, orta aylıq əmək haqqı isə 20% artmışdır. Pul gəlirlərinin 70%-i istehlaka yönəlmişdir. İstehlak xərclərinin təqribən $\frac{1}{4}$ hissəsi istehlak kreditləri hesabına maliyyələşmişdir.

Məcmu tələbin mühüm kanalı - daxili mənbələrdən maliyyələşən investisiyaların həcmində artım 47,6% olmuş, onun cəmi investisiyalarda payı 42,7%-ə yüksəlmişdir. Bank kreditləri hesabına maliyyələşən investisiyaların daxili investisiyalarda payı 15%-ə çatmışdır. Daxili investisiyaların təqribən 90%-i qeyri-neft sektoruna yönəldilmişdir.

Dövlət büdcəsinin realizasiyası cari ildə məcmu tələbin genişlənməsində və iqtisadi artımın sürətlənməsində mühüm faktor olmuşdur. Ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 2006-cı ilin on bir ayı ərzində büdcə xərcləri 67% artmışdır.

Xüsusilə büdcənin investisiya xərclərinin sürətlə artması ölkədə investisiya fəallığına əhəmiyyətli təsir edən mühüm amilə çevrilmişdir. Belə ki, dövlət büdcəsi hesabına maliyyələşən daxili investisiyaların 4.4 dəfə artması nəticəsində bu investisiyaların ümumi həcmdə payı 11%-dən 31%-ə yüksəlmişdir.

Digər tərəfdən, dövlət büdcəsinin sosial xərclərinin realizasiyası əhalinin pul gəlirlərinin artmasında və fərdi istehlakın genişlənməsində mühüm rol oynamışdır.

Məcmu tələbin ikirəqəmli artım tempi **iqtisadiyyatda məşğulluğun** artmasına gətirib çıxarır. Fərdi istehlak və investisiya xərclərinin yüksək temple artması əmtəə və xidmətlərə əlavə tələbat yaradır, bu tələbatı ödəmək üçün təklif genişlənir və nəticədə əlavə iş yerləri yaranır, iqtisadiyyat tədricən tam məşğulluq həddinə yaxınlaşır. Belə ki, il ərzində ölkədə 135 min yeni iş yeri açılmışdır ki, bunun da 56%-i daimi iş yerləridir. Açılmış yeni iş yerlərinin 83%-i regionların payına düşür.

Xarici tarazlıq. Cari ilin doqquz ayında tədiyə balansında ötən illərdən fərqli proseslər qeydə alınmışdır. Əgər əvvəlki illərdə cari hesabın kəsiri kapitalın hərəkəti hesabının müsbət saldosu hesabına örtülürdüsə, 2006-cı ildə **cari hesabda böyük profisit yaranmışdır**. Sürətlə artan neft ixracı ilə bağlı yaranmış profisit hesabına ölkə iqtisadiyyatı neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar üzrə (Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti) öhdəliklərini geri ödəməyə başlamış və yaxın bir-iki il ərzində bu öhdəliklərin tam yerinə yetirilməsi gözlənilir.

Cari ilin doqquz ayında tədiyə balansının cari hesabının profisiti 2 mlrd.\$-a çatmışdır. Bu həcmdə müsbət saldonun formalaşması əsasən neft ixracının artımı hesabına mümkün olmuş, neft-qaz sektoru üzrə ixracın 2 dəfə artması nəticəsində ticarət balansında 5,4 mlrd. \$ müsbət saldo yaranmışdır.

Cari hesabda yaranmış böyük profisit ölkənin strateji valyuta ehtiyatlarının əhəmiyyətli artımını təmin etmişdir. Belə ki, cari ilin on bir ayında ölkənin **strateji valyuta ehtiyatlarının** həcmi 1,7 dəfə artaraq 4 mlrd. \$-ı ötmüşdür.

Kapitalın hərəkəti hesabı üzrə **ölkənin xalis kreditor mövqeyi** əhəmiyyətli güclənmişdir. İlin əvvəlindən ölkənin bütün kapital axınları üzrə xarici aləm qarşısında maliyyə tələbləri (aktivlər) 2,5 mlrd.\$ artdığı halda, öhdəlikləri cəmi 0.7 mlrd. \$ artmışdır.

Kapital bazarı. Yüksək iqtisadi artım və işgüzar fəallıq iqtisadiyyatda kreditə olan tələbatı artırmış, artan tələbata uyğun olaraq bank sistemi kredit resurslarının təklifini genişləndirmişdir. Kreditlər üzrə orta faiz dərəcələri ilin əvvəlindən əhəmiyyətli dəyişməyərək sabit qalmışdır. Kreditlərin həcmi son bir il ərzində 65% artmışdır.

Kredit bazarında uzunmüddətli resurslara artan tələbata adekvat olaraq uzunmüddətli kreditlərin həcmi 2.3 dəfə artmış və onun cəmi kredit portfelində payı 14 faiz bəndi yüksəlmiş, kreditlərin yarıdan çoxu uzunmüddətli resursların payına düşmüşdür. **Uzunmüddətli kreditlərin yüksək tempə artması** neft gəlirlərinin qeyri-neft sektorunun kapitalizasiyasına sürətlə transformasiya olunmasını nümayiş etdirir.

Bankların yüksək kredit aktivliyi məcmu tələbin maliyyələşməsində bank sisteminin iştirakının getdikcə fəallaşmasını nümayiş etdirir və bu proses bank sisteminə inamın daha da artması şəraitində baş verir. Belə ki, **əhalinin pul gəlirlərinin ikirəqəmli artımının davamlı olması şəraitində bu gəlirlərin istehlaka yönələn hissəsinin sabitləşməyə başlaması yığıma meylliliyin əhəmiyyətli artması ilə müşahidə olunur.** Cari ilin on bir ayında əhalinin pul gəlirlərinin istifadəsi strukturunda yığıma sərf olunan vəsaitlərin payı 18,3%-i ötmüşdür. Nəticədə əhalinin əmanətləri son bir ildə 55,5%, o cümlədən uzunmüddətli əmanətləri 36,5% artmışdır.

Maliyyə vasitəçiliyinin inkişafının mühüm göstəricisi olan və bank sisteminin pul yaratmaq qabiliyyətini xarakterizə edən **pul multiplikatoru ilin əvvəli ilə müqayisədə**

12.2% artaraq 1,3-ə çatmışdır. Beləliklə, bank sistemi Milli Bankın yaratdığı hər 1 manat pul kütləsi müqabilində 1,3 manat yeni pul yaratmışdır.

Makroiqtisadi sabitliyin qorunması məqsədilə **Milli Bankın həyata keçirdiyi sterilizasiya** əməliyyatları maliyyə bazarının genişlənməsinə əhəmiyyətli təsir göstərmiş, dövlət qiymətli kağızları bazarının ümumi həcmnin 67%-i Milli Bankın notlarının payına düşmüşdür. Cari ildə Milli Bankın dövriyyədə olan notlarının həcmi ilin əvvəlinə nisbətən 3 dəfədən çox artmışdır.

Yüksək iqtisadi fəallıq fond bazarının durumuna da müsbət təsir etmiş, cari ilin on bir ayında ilkin səhm bazarında buraxılmış səhmlərin həcmi ötən ilə nisbətən 29%, korporativ istiqrazların həcmi isə 11 dəfə artmışdır. Korporativ istiqrazların emissiyasının 84%-i kommersiya banklarının payına düşmüşdür.

Daşınmaz əmlak bazarında tələbin səviyyəsi kifayət qədər yüksək olmuşdur. Bazarın əsas indikatoru olan Azeri-Rey² indeksi 1 il ərzində 3.3% yüksəlmişdir. İndeskin qalxması alternativ yığım forması kimi daşınmaz əmlaka olan tələbatın yüksək olmasını göstərir. 2006-cı ildə ipoteka kreditləşməsi mexanizminin işə düşməsi daşınmaz əmlaka tələbin artmasına əlavə stimul vermişdir.

Pula tələb. Ölkəyə daxil olan neft gəlirlərinin aktiv olaraq inkişaf məqsədləri üçün istifadəsi pula tələbi əhəmiyyətli artırmışdır. Belə ki, pula tələbin göstəricisi olan M2 pul aqreqatı cari ilin on bir ay ərzində 2,3 dəfə artmış, pul kütləsinin orta illik artım tempi isə 58,6% olmuşdur. Nəticədə qeyri-neft iqtisadiyyatının monetizasiya səviyyəsi ötən ilə nisbətən 10% bəndi artaraq 21%-ə çatmışdır.

II. 2006-cı ildə Pul Siyasəti və Makroiqtisadi Sabitlik

Pul siyasətinin əsas hədəfləri və nəticələri. Yüksək iqtisadi artım ilə əlaqədar pula tələbin sürətlə genişlənməsi şəraitində 2006-cı ildə Milli Bankın qarşısında aşağıdakı vəzifələr dayanmışdır:

Baza inflyasiyanın təkrarqəmli səviyyədə saxlanması. Cari ildə ölkədə inflyasiya prosesləri aşağıdakı faktorların təsiri altında formalaşmışdır:

² Bu göstərici daşınmaz əmlak bazarında qiymətlərin ümumi dəyişimini əks etdirir və "Əmlak Bazarı İştirakçıları" İctimai Birliyinin monitorinq qrupu tərəfindən hesablanır.

- Məcmu xərclərin, o cümlədən fiskal faktorların əhəmiyyətli təsir etdiyi istehlak və investisiyaların sürətlə artması;
- Məcmu tələbin məcmu təklifi əhəmiyyətli üstələməsi;
- Tədiyə balansının profisitinin artması və bu amilin pula tələbin artımının əsas mənbəyinə çevrilməsi;
- Sənaye topdansaş qiymətlərinin əhəmiyyətli artması və bunun istehlak inflyasiyasına artırıcı təsiri;
- Partnyor ölkələrdən inflyasiya idxalı.

Tələbin sürətlə ekspansiyası, valyuta təzyiqi, xarici və daxili struktur faktorların intensivləşməsinə baxmayaraq həyata keçirilmiş pul siyasəti inflyasiyanın Milli Bankın 2006-cı il üçün pul siyasətinin əsas istiqamətləri barədə bəyanatında elan edilmiş təkrəqəmli səviyyədə saxlanmasına imkan vermişdir.

Cari ilin on bir ayında makroiqtisadi siyasətin səmərəliliyinin əsas göstəricisi sayılan **orta illik inflyasiya tempi 8%** təşkil etmişdir. Əhalinin pul gəlirlərinin artım tempi orta illik inflyasiyanı 2 dəfə üstələmişdir. Milli Bankın əsas hədəfi olan baza inflyasiya isə ilin əvvəlindən cəmi 7.5% təşkil etmişdir.

Ölkənin əlverişli xarici ticarət şəraitinin qorunması. Ölkənin ödəmə balansında böyük profisit yaranması nəticəsində valyuta bazarına 1 mlrd. \$ həcmində əlavə valyuta təklifi manatın məzənnəsinə təsir göstərən əsas faktor olmuşdur. Xarici valyuta təklifinin tələbi üstələməsi şəraitində manatın ABŞ dollarına qarşı məzənnəsi cari ildə 5.1% möhkəmlənmişdir. **Milli Bankın valyuta bazarına aktiv müdaxilələri manatın məzənnəsinin kəskin möhkəmlənməsinin qarşısını almışdır.**

Manatın bütün valyutalara nəzərən orta çəkili məzənnəsinin dəyişməsi nəzərə alınmaqla son 6 il ərzində partnyor ölkələrdə orta çəkili toplam inflyasiyanın Azərbaycandakı inflyasiyanı üstələməsi **yerli məhsulların xarici bazarlar üçün bu dövr ərzində 22,8% ucuzlaşmasını təmin etmişdir.** Beləliklə, həm məzənnə, həm də inflyasiya templərindəki fərqlər nəzərə alınmaqla daxili qiymətlər ilə xarici qiymətlər arasında paritet milli istehsalçıların xeyrinə dəyişmişdir. Cari ilin doqquz ay ərzində ölkənin qeyri-neft ixracı 44% artmışdır.

Manatın mövqeyinin güclənməsi milli valyutaya inamın artmasına şərait yaradır. Belə ki, cari ildə **ölkədə dollarlaşma səviyyəsi azalmış**, on bir ay ərzində cəmi depozitlərin həcmində xarici valyutada depozitlərin xüsusi çəkisi ilin əvvəli ilə müqayisədə 17.3%, cəmi kreditlərdə isə xarici valyuta verilmiş kreditlərin payı 7.2% aşağı düşmüşdür.

İqtisadiyyatın pula olan tələbatının ödənilməsi. Sosial-iqtisadi inkişaf proqramlarının realizasiyası, xüsusilə dövlət büdcəsinin sosial və investisiya xərclərinin artması pula tələbin artımının əsas amili olmuşdur. Budcənin kassa icrasını fasiləsiz təmin etmək məqsədilə Milli Bank hökumətin valyuta gəlirlərinin manat örtüyünü mütəmadi təmin etmiş, valyuta bazarında yaranmış valyuta təklifinin əsas hissəsini sterilizasiya etmişdir. Cari ildə Milli Bank bu məqsəd üçün valyuta bazarından büdcəyə məxsus 900 mln.\$-an çox xarici valyutanı almışdır ki, bu da ümumi müdaxilə həcmnin 100%-ni təşkil edir.

Böyük həcmli müdaxilə nəticəsində Milli Bankın valyuta ehtiyatları ilin əvvəlindən 2 dəfə artaraq 2 mlrd.\$-a yaxınlaşmışdır.

Bank-maliyyə sistemində maliyyə sabitliyinin qorunması. Yüksək makroiqtisadi dinamika və bank sisteminin sıçrayışlı inkişafı maliyyə sabitliyinin diqqət mərkəzində saxlanmasını daha da aktuallaşdırmışdır. Milli Bankın baza inflyasiyanın təkrəqəmli səviyyəsinə nail olunmasına yönəlmiş pul və məzənnə siyasəti ölkədə maliyyə sabitliyinin qorunmasına yardım etmişdir.

Bununla yanaşı, bankların kapitallaşması və aktivlərin keyfiyyətinə dair tənzimləyici çərçivənin daha da ciddiləşdirilməsi bankların maliyyə dayanıqlığının artırılmasında mühüm amillər olmuşdur. Eyni zamanda, banklarda səmərəli korporativ idarəetmə standartlarının tətbiqi sistem üzrə risklərinin daha effektiv idarə edilməsinə şərait yaratmışdır. Bank sisteminin coğrafi əhatə dairəsinin genişlənməsi və əhalinin bank sistemində inamının artması iqtisadiyyatın maliyyə dərinliyinin yüksəlməsinə şərait yaratmış, cari ildə bank aktivlərinin qeyri-neft Ümumi Daxili Məhsulunda xüsusi çəkisi 7% bəndi artaraq 39%-ə çatmışdır.

Beləliklə, cari il ərzində Milli Bank tərəfindən yeridilmiş pul siyasəti “baza inflyasiya”nın təkrəqəmli səviyyədə saxlanmasına, iqtisadiyyatın pula olan tələbatının ödənilməsinə, ölkənin strateji xarici ticarət şəraitinin əlverişli qalmasına və maliyyə sabitliyinin qorunmasına imkan vermişdir.

III. 2007-ci il üçün pul siyasətinin məqsədləri və istiqamətləri

2007-ci il Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ölkənin iqtisadi modernizasiyası doktrinasının həyata keçirilməsinin mühüm mərhələsi olacaqdır. Neft strategiyasının reallaşmasından əldə edilən gəlirlərin qeyri-neft sektorunda dayanıqlı inkişaf potensialına transformasiyası və bu əsasda rəqabətə davamlı alternativ iqtisadiyyatın yaradılması, əhəlinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi bu doktrinanın əsas məqsədini təşkil edir. Milli Bank 2007-ci ildə makroiqtisadi sabitliyin qorunub saxlanması əsasında bu məqsədin həyata keçirilməsinə dəstək verəcəkdir.

2007-ci il üçün makroiqtisadi və fiskal çərçivə. Hökumətin bəyan etdiyi kimi, 2007-ci ildə ölkədə iqtisadi artım tempinin 26%, o cümlədən qeyri-neft sektorunda 9% təşkil edəcəyi gözlənilir.

2006-cı ildə olduğu kimi, **məcmu tələbin sürətlə genişlənməsi proqnozlaşdırılır.** Belə ki, daxili investisiyaların 33%, əhəlinin gəlirlərinin 25%, orta aylıq əmək haqqının isə 25% artması baş verəcəkdir.

2007-ci ildə **dövlət büdcəsi məcmu tələbin genişlənməsində mühüm amil olacaqdır.** Büdcə xərclərinin 42% artımı, icmal büdcənin qeyri-neft kəsinin qeyri-neft Ümumi Daxili Məhsula nisbətinin isə 2006-cı ildəki 33%-dən 2007-ci ildə 37%-dək artması proqnozlaşdırılır.

Nəticədə 2007-ci ildə də əmtəə və xidmətlərə tələbin artım tempi əmtəə və xidmətlərin təklifinin artım tempini üstələyəcəkdir.

Proqnozlara görə 2007-ci ildə əsasən neft sektorunun ixracının artması ilə bağlı **tədiyə balansının cari hesabı üzrə profisit** 2.3 dəfə böyüyərək 9 mlrd. \$-a çatması proqnozlaşdırılır.

Proqnozlaşdırılan makro-fiskal çərçivə 2007-ci ildə **pula tələbin 50-60% həddində artmasını** şərtləndirir.

Beynəlxalq təşkilatlar və analitik mərkəzlər 2007-ci ildə qlobal iqtisadiyyatın stabilliyinə təsir edə biləcək bir sıra **risq faktorlarını** proqnozlaşdırırlar. Dünya iqtisadiyyatına və əmtəə bazarlarına əhəmiyyətli inteqrasiya şəraitində aşağıdakı qlobal risq faktorları milli iqtisadiyyata və pul-kredit sferasına təsir göstərir:

- Dünya iqtisadiyyatında mühüm rol oynayan əsas valyutaların məzənnələrinin və neftin qiymətinin dəyişkənliyi;
- İnkişaf etmiş ölkələrdə iqtisadi tsiklin qeyri-stabil dinamikası və enerji daşıyıcıların bahalaşması ilə bağlı məsrəf inflyasiyası;
- Aparıcı ölkələrin daşınmaz əmlak bazarlarında qeyri-sabitlik və s.

Pul siyasətinin məqsədləri. 2006-cı ildə olduğu kimi, 2007-ci il üçün də Milli Bankın pul siyasətinin əsas məqsədini **baza inflyasiyanın birrəqəmli³ (8-9%) səviyyədə saxlanması** təşkil edəcəkdir.

Bu məqsədin realizasiyası ilə yanaşı Milli Bank həm də qeyri-neft sektorunun strateji rəqabət üstünlüklərinin və ölkədə davamlı maliyyə sabitliyinin qorunması hədəflərini də dəstəkləyəcəkdir.

2007-ci ildə valyuta bazarında proqnozlaşdırılan iri həcmli valyuta təzyiqi şəraitində **Milli Bank manatın məzənnəsinə və ölkənin strateji xarici ticarət şəraitinə neqativ təsirini neytrallaşdırmaq üçün valyuta bazarında aktiv sterilizasiya siyasəti həyata keçirəcəkdir.**

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 31 may 2005-ci il tarixli “Azərbaycan Respublikasında antiinflyasiya tədbirlərinin gücləndirilməsi haqqında” fərmanından irəli gələn vəzifələrin realizasiyası pul siyasəti hədəflərinin həyata keçirilməsində mühüm faktor olacaqdır. Belə ki, ölkədə iqtisadiyyatda maliyyə-fiskal intizamın gücləndirilməsi, əmtəə bazarlarında rəqabət şəraitinin yaxşılaşması, qeyri-neft ticari⁴ sektorunun əhəmiyyətli genişlənməsi və maliyyə-kapital bazarlarının inkişafının sürətlənməsi makroiqtisadi sabitliyin qorunub saxlanmasında mühüm amillər olacaqdır.

2007-ci ilin makroiqtisadi perspektivləri maliyyə sabitliyinin növbəti ildə də diqqət mərkəzində saxlanmasını zəruri edir. Bununla bağlı yüksək dinamikliyi ilə seçilən makroiqtisadi şəraitdə bank sisteminin maliyyə sabitliyinin qorunması məqsədilə bankların kapital bazasının möhkəmləndirilməsinin davam etdirilməsi, bank sisteminin institusional bazasının, o cümlədən korporativ idarəetmə sisteminin, xüsusilə risk menecmentinin daha da təkmilləşdirilməsi təmin ediləcəkdir. Əhalinin maliyyə xidmətlərinə çıxış imkanlarının

³ Baza inflyasiya - mərkəzi bankın nəzarətində olmayan inzibati qaydada tənzimlənən qiymətlərin və mövsümi məhsulların qiymətlərinin istehlak səbəbindən çıxılması yolu ilə hesablanan qiymət indeksidir.

⁴ Ticari sektor – əmtəə və xidmətləri beynəlxalq ticarət obyekti olan sektor nəzərdə tutulur.

daha da genişləndirilməsi məqsədilə maliyyə sisteminin institusional inkişafı istiqamətində tədbirlər davam etdiriləcəkdir. Eyni zamanda keyfiyyətə yeni Bazel-2 standartlarına mərhələli keçid ilə bağlı məsləhətləşmələr intensivləşdiriləcəkdir.

Pul siyasətinin həyata keçirilməsi vasitələri. Pul kütləsinin artım tempini məqbul səviyyədə saxlamaq üçün Mili Bank özünün əsas sterilizasiya aləti olan notların həcmnin artırılmasını təmin edəcəkdir. Milli Bankın sterilizasiya siyasətinin makroiqtisadi səmərəsinin artırılmasında dövlət qiymətli kağızlar bazarının da genişlənməsi mühüm faktor olacaqdır.

Eyni zamanda neft gəlirlərinin artması şəraitində ölkədən kapitalın çıxması rejiminin mərhələlər ilə sərbəstləşdirilməsi də makroiqtisadi sabitliyin qorunmasında mühüm rol oynaya bilər.

Milli Bank 2007-ci ildə beynəlxalq standartlara uyğun pul siyasətinin formalaşması və realizasiyası mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsini diqqətdə saxlayacaqdır. Monetar idarəetmənin təşkilinin səmərəsinin artırılması istiqamətində proqram tədbirlər həyata keçiriləcəkdir.

Pul siyasətinin alət arsenalının genişləndirilməsi məqsədilə qeyri-ənənəvi sterilizasiya alətlərinin tətbiqi potensialı və zəruriliyi qiymətləndiriləcəkdir.

Pul siyasətinin həyata keçirilməsinin iqtisadi təhlil bazası genişləndiriləcək, makro, mikro və institusional mühitin monitorinqi və risklərin qiymətləndirilməsi sistemi inkişaf etdiriləcək, əldə olunan nəticələr operativ monetar idarəetmədə nəzərə alınacaqdır.

Milli Bank ortamüddətli pul siyasəti strategiyasının formalaşdırılması çərçivəsində orta müddətli dövr üçün optimal makro-fiskal çərçivənin hazırlanması məqsədilə aidiyyəti iqtisadi orqanlarda maliyyə proqramının tətbiqi işinin koordinasiyasında yaxından iştirak edəcəkdir.

Beləliklə, 2007-ci ildə Milli Bank baza inflyasiyanın təkrəqəmli səviyyədə saxlanmasına və maliyyə sabitliyinin qorunmasına yönəlmiş pul-valyuta siyasət yeridəcək, eyni zamanda ölkədə həyata keçirilən sosial-iqtisadi inkişaf proqramlarının realizasiyasına dəstək verəcək və makroiqtisadi siyasətin koordinasiyasında fəal iştirak edəcəkdir.

2007-ci ilin yanvar-aprel ayında inflyasiya prosesi haqqında Milli Bankın məlumatı¹

1. İnflyasiyanın artım indeksi:

- 2007-ci ilin aprel ayında əvvəlki aya nisbətən 0,4%, ilin əvvəlinə nisbətən 9,7%, əvvəlki ilin müvafiq ayına nisbətən 16%, orta illik isə 16,5% təşkil etmişdir. *Yanvar ayı nəzərə alınmadan isə inflyasiya ilin əvvəlinə nisbətən 3,1%, əvvəlki ilin müvafiq ayına nisbətən 9%, orta illik isə 9,3% təşkil etmişdir.*
- Ay ərzində ərzaq məhsulları 0,5%, qeyri-ərzaq malları 0,4%, xidmətlər 0,1% bahalasmışdır.

2. İnflyasiyanın əmtəə tərkibi:

- 2007-ci ilin yanvar-aprel ayları ərzində ərzaq mallarının inflyasiyada iştirak payı 48,9%, o cümlədən çörək, çörək məhsulları və yarmanın payı 5,2%, ət və ət məhsullarının payı 4,5%, meyvə-tərəvəz məhsullarının payı 35,7%, yağ və piy 2,7%, şəkər, çay 1,5%, içkilər və tütün 0,3%, süd və yumurta isə -1,1% təşkil etmişdir.
- Qeyri-ərzaq məhsullarının payı 15,6%, xidmətlərin payı 35,4% olmuşdur.

3. İnflyasiyanın sektorial quruluşu:

- Ticari sektorda əvvəlki aya nisbətən 0,4%, əvvəlki ilin müvafiq ayına nisbətən 14,1%;
- Qeyri-ticari sektorda əvvəlki aya nisbətən 0,2%, əvvəlki ilin müvafiq ayına nisbətən 20,4% təşkil etmişdir.

4. İnflyasiyanın monetar və qeyri-monetar amilləri:

- Monetar amillər. İnflyasiyanın formalasmasında monetar amillər 12.3% iştirak payına malik olmuşdur. O cümlədən M1 pul kütləsinin 2007-ci ilin birinci rübündə 2,6% artımının laq effekti 12.3% təsir etmiş, qeyri-neft sektoru üzrə idxal çəkili NEM-in dəyişməməsi isə təsirsiz olmuşdur.

¹ http://nba.az/download/Pul_siyaseti/inflyasiya/04_2007.pdf

- Qeyri-monetar amillər. İnflyasiya başlıca olaraq qeyri-monetar amillərin təsiri altında formalaşmışdır. Belə ki, qeyri-monetar amillər 87.7% istirak payına malik olmuşdur. O cümlədən mal və xidmət təklifinin artımı 4% azaldıcı, inzibati qiymətlərin artımı birbasa 39.1%, dolayısı ilə 26,1%, mövsümi amillər 18.5% artırıcı təsir payına malik olmuşdur.

5. İnflyasiyada:

- Mövsümi faktorlar. İlk dörd ayda qiymətlər mövsümi olaraq 1,8% artmışdır.
- Qeyri-mövsümi amillər. Qeyri-mövsümi amillər əsasən fiskal ekspansiyadan irəli gələn istehlak tələbinin artımından və inzibati qiymətlərin yüksəlməsindən ibarət olmuşdur.

6. Baza inflyasiya:

- Mövsümi və inzibati tənzimlənən qiymətlər çıxılmaqla 2007-ci ilin aprel ayında mövsümi tərəddüdlərə məruz qalan və inzibati tənzimlənən qiymətlərin çıxarılması yolu ilə hesablanan *baza inflyasiya* əvvəlki aya nisbətən 0,2%, ilin əvvəlinə nisbətən 3,4%, əvvəlki ilin müvafiq ayına nisbətən isə 9,4% olmuşdur. *O cümlədən yalnız inzibati qiymətlərin çıxılması yolu ilə hesablanmış baza inflyasiya əvvəlki aya nisbətən 0,4%, ilin əvvəlinə nisbətən 6,2%, əvvəlki ilin müvafiq ayına nisbətən 12,8%, orta illik isə 13,3% təşkil etmişdir.*
- Hamar orta prinsipi¹. Hamar orta prinsipinə¹ əsaslanaraq hesablanmış baza inflyasiya isə əvvəlki aya nisbətən 0,2%, ilin əvvəlinə nisbətən 3,8%, əvvəlki ilin müvafiq ayına nisbətən isə 7,2% təşkil etmişdir.

Bülletenin redaksiya heyəti:

Redaktor: Firudin Musayev

Korrektor: İradə Eyvazova

Kompüter tərtibatçısı: Etibar Axundov

¹ Hamar orta prinsipi ayrı-ayrı əmtəə və xidmət növləri üzrə qiymət dəyişmələrinin 10% aşağı və 10% yuxarı hədlərinin çıxarılaraq qalan maddələrin orta çəkili qiymət dəyişməsinə əsaslanır.